

سر سفره قرآن نشسته ایم

فصل فرستاد
حجت الاسلام والمسلمین حسین انزلی

یکی از برترین نعمت‌هایی که در سایه دین می‌توانیم به آن برسیم، هدایت است و این هدایت الهی در میان آیه‌های نور در کتاب خدا، قرآن کریم، برای ما ترسیم شده است؛ کتابی که هرچه انسان سعادت‌مندتر باشد، انس بیشتری با آن دارد. بزرگ‌ترین علمای ما آرزو داشتند تمام عمر خود را خرج قرآن و فهم و انس با آن کنند. در تمام ایام سال، این انس و الفت به‌طور خاص‌تر خود را نشان می‌دهد و آن، ایام ماه مبارک رمضان است. مرحوم آیت‌الله کشمیری، آن عارف بزرگ، در جملات زیبایی، ماه مبارک رمضان را ماه ربیع‌القرآن یا همان بهار قرآن و ماه نزدیک شدن به کتاب هدایت می‌داند. ایشان می‌گفت که از کمیت کار باید بزیاید و بر کیفیت آن بیفزاید.

ایشان می‌گفت این همه سال که اولویت‌تان ختم کردن و تمام کردن قرآن و ادعیه بوده است، به کجا رسیده‌اید؟ می‌گفت به جای این کار بیایید یک آیه از قرآن را انتخاب کنید و در ماه مبارک رمضان در طول روز، مدام زمزمه‌اش کنید و در معنای آن تفکر کنید، به امید آنکه در پایان روز و در وقت افطار، بتوانید معنای این آیه را دریابید و به امید خدا، برده از چهره این آیه شریفه، برون افتد و بتوانید به حقیقت آن برسید.

ضمن آنکه در روایات ما آمده است همین توجه به قرآن، برکات را در زندگی انسان جاری می‌کند: «إِنَّ الْبَيْتَ إِذَا كُنْتُ فِيهِ يَلَاوَهُ الْقُرْآنُ كُنْتُ خَيْرَهُ وَأَتَسَّعَ أَهْلُهُ وَأَضَاءَ لَأَهْلِ السَّمَاءِ كَمَا تُضِيءُ نُجُومُ السَّمَاءِ لِأَهْلِ الدُّنْيَا». خانه‌ای که در آن قرآن فراوان خوانده شود، خیر آن بسیار شود و به اهل آن وسعت داده شود و برای آسمانیان بدرخشد؛ چنان‌که ستارگان آسمان برای زمینیان می‌درخشند.

و همچنین فرموده‌اند: «إِنْ أَرَدْتُمْ غَيْشَ السَّعْدَاءِ وَمَوْتِ الشُّهَدَاءِ وَالنَّجَاحَ يَوْمَ الْحَسْرَةِ وَالظَّلْزَلَةَ يَوْمَ الْحَرُورِ وَالْهُدَى يَوْمَ الضَّلَالَةِ فَادْرُسُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ كَلَامُ الرَّحْمَنِ وَجُزْءٌ مِنَ الشَّيْطَانِ وَرُجْحَانٌ فِي الْمِيزَانِ». اگر زندگی سعادت‌مندان، مرگ شهیدان، نجات روز حسرت (قیامت)، سایه روز سوزان و هدایت در روز گمراهی را می‌خواهید، قرآن را یاد بگیرید که آن، سخن خدای مهربان است و سیری است در مقابل شیطان و سنگینی در ترازوی اعمال.

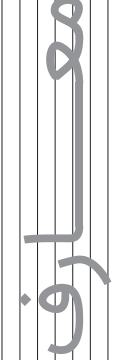
خداوند در قرآن کریم ضمن آنکه به تلاوت بیشتر قرآن دعوت می‌کند و می‌فرماید تا جایی که برایتان میسر است قرآن بخوانید، درکنار آن به تدبیر در آیات آن نیز دعوت می‌فرماید. بر موضوع تدبیر در آیات قرآن، تأکید فراوان شده است. در یکی از آیات قرآن کریم آمده است: «أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ... لَوْجُدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا» چرا در معانی قرآن تدبیر نمی‌کنند؟ درحالی‌که اگر این قرآن، از طرف غیر خدا بود، بی شک اختلاف‌های بسیاری در آن می‌یافتند.

نکات مختلفی در این آیه شریف وجود دارد که به بعضی از آن‌ها می‌توان اشاره کرد: از جمله آنکه اندیشه نکردن در قرآن، موجب توبیخ و سرزنش خداوند است. نکته بعدی آن است که یگانه راه‌گشای به اسلام و قرآن، اندیشه و تدبیر است، نه تقلید. نکته مهم دیگر آن است که قرآن کریم، همه را به تدبیر فراخوانده است، پس فهم انسان به درک معارف آن می‌رسد؛ چیزی که برخلاف حرف و نظر عده‌ای است. نکته بعدی آن است که می‌فرماید یکی از برکات این تدبیر، می‌تواند این باشد که به راستی دریابید این کتاب نمی‌تواند از طرف بشر باشد، چون پندار وجود تضاد و اختلاف در قرآن، نتیجه نگرش سطحی و نبود تدبیر و دقت است و همین قرآن، دلیل حقایق رسالت پیامبر (ص) است و این درحالی‌که برای ابطال هر مکتبی، بهترین راه، کشف و بیان تناقض‌های آن است. از خداوند بزرگ می‌خواهیم در این ماه مبارک که فرصت نفس کشیدن در آن را یافته‌ایم، توفیق استفاده از سفره گسترده قرآن و کتاب هدایت را به همه ما عنایت کند. ان شاء الله!

شهریار
شاهرانews.ir

۱۴

رئیس بنیاد بین‌المللی صحیفه سجاده رگفت وگو با شهرآرآ تبیین کرد

بهترین تقدیر لیلۃ القدر سهم چه کسانی است؟

آنکه در پایان روز و در وقت افطار، بتوانید معنای این آیه را دریابید و به امید خدا، برده از چهره این آیه شریفه، برون افتد و بتوانید به حقیقت آن برسید.

آمنه مستقیم‌ای همه ما که در ماه مبارک رمضان خود را با شور و شوق در مسیر رحمت الهی قرار داده‌ایم. چشم امیدمان به شب‌های قدر است؛ شب‌هایی که تقدیر یک سال ما در آن امضا و تثبیت می‌شود، اما اینکه این تقدیر چگونه بهترین‌ها را رقم می‌زند، راه‌هایی دارد که در گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین مرتضی وافی، رئیس بنیاد بین‌المللی صحیفه سجاده و کارشناس مذهبی، آن‌ها را بررسی کرده‌ایم.

گفت‌وگو

پیوند ملک و ملکوت در لیلۃ القدر

درباره شب قدر که به تصریح قرآن از هزار ماه برتر است، سه عامل به معرفت ماکمک می‌کند: یکی نزول ملائکه که در تعبیر آیات قرآن و ادعیه به این موضوع مهم اشاره شده است، یعنی ارتباط عالم بالا و ملکوت با عالم ملک و ماده. به نوعی این دو عالم در لیلۃ القدر به هم پیوند می‌خورند و نزدیک می‌شوند. نکته دوم، اشاره آیه به «مَنْ كَلَّمَ أُمَّرًا» است، یعنی امور و تقدیر ما در شب قدر، تعیین و تقریر می‌شود و آن هم سبب عظمت این شب است و موضوع سوم در اهمیت لیلۃ القدر، به سلام باز می‌گردد؛ یعنی جنسی از تحیت و درود و به نوعی توفیق و اقبال‌ی که شامل حال عالم ماده و مخلوقات می‌شود که نشان می‌دهد سفره لطف و عنایت الهی در این شب، از همیشه گسترده‌تر است.

برکات شب قدر لحظه‌ای قطع نمی‌شود

امام سجاده (ع) در دعای چهل و چهارم صحیفه سجاده درباره شب قدر تعبیر «دائم البرکه» را به کار برده‌اند؛ یعنی یک بازه زمانی وسیع را تا طلوع فجر ترسیم می‌کنند. این تعبیر برکت نشان می‌دهد اتفاقات و تقدیری که رقم می‌خورد، چگونه توسعه می‌یابد. شب قدر به قدری توسعه می‌یابد که عمر انسان را دربر می‌گیرد. از یک کم و قلیل، کثیر استخراج کنید. یک معامله پرسود که با حساب و کتاب دنیا بی، تحلیل‌پذیر و پذیرفتنی نیست و این برکات، لحظه‌ای قطع نمی‌شود؛ یعنی اینجا دیگر خداوند به ظرفیت و استعداد انسان هانگانه نمی‌کند و حتی برکات شامل آن‌هایی می‌شود که در دیگر اوقات توفیق ندارند. در شب قدر، دایره وسیعی از بندگانی از عنایات و رحمت الهی بهره‌مند می‌شوند.

در شب قدر به دینمان به طبیعت، فکر کنیم

بخشی از این طهارت، وابسته به ارتباط با دیگران اعم از پدر و مادر، دوستان و بستگان است، البته یک بعد هم به ارتباط با دشمنان خدا مربوط می‌شود. سومین رابطه آنی است که انسان با پیرامون خود دارد. امانت‌هایی به ما سپرده شده است که باید در شب قدر به بازخوانی رفتار با آن‌ها و حفظشان بپردازیم. ما خیلی اوقات مدیون طبیعت هستیم؛ از آب و زمین و طبیعت، استفاده درست نکرده‌ایم و آن‌ها را بی‌جان می‌دانیم. درحالی‌که امام سجاده (ع) در دعاها، معتقد به شعور کائنات و حیات ذرات عالم هستند. پرهیز از اسراف‌ها و تبذیرها و پرهیز از اتلاف بسیاری از نعمت‌ها، اعم از نان و آب و موقیها و فرصت‌ها، در لایه‌های دعاها و عبادات و تدبیرهای شب قدر ممکن می‌شود.

احکام ماه رمضان

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به شماره پیامک ۰۷۲۸۹۰۳۰۰ یا ما در میان بگذارید.

مرور برخی احکام مورد نیاز و مربوط به ماه مبارک رمضان بر اساس پاسخ‌های آیت‌الله العظمی خامنه‌ای به استفتائات مردمی:

سؤال: کسی که در اوایل سن تکلیف بر اثر ضعف و ناتوانی نتوانسته است روزه بگیرد، آیا فقط باید قضای روزه‌ها را بگیرد یا قضا و کفاره با هم بر او واجب است؟

پاسخ: اگر گرفتن روزه برای او حرجی نبوده و عمداً افطار کرده، علاوه بر قضا، کفاره نیز بر او واجب است و اگر خوف داشته باشد که اگر روزه بگیرد مریض شود، فقط قضای روزه‌ها برعهده اوست.

سؤال: هجده روز روزه به علت مسافرت در ماه رمضان برای انجام مأموریت، دینی برعهده‌ام است، وظیفه من چیست؟ آیا قضای آن‌ها بر من واجب است؟

پاسخ: قضای روزه‌های ماه رمضان که بر اثر مسافرت از شما فوت شده است، واجب است.

سؤال: کسانی که در ماه رمضان برای انجام وظیفه دینی در مسافرت هستند و به همین دلیل نمی‌توانند روزه بگیرند، اگر در حال حاضر بعد از چند سال تأخیر، بخواهند روزه بگیرند، آیا پرداخت کفاره بر آن‌ها واجب است؟

پاسخ: اگر قضای روزه ماه رمضان را به علت استمرار عذری که مانع روزه گرفتن است، تا ماه رمضان سال آینده به تأخیر انداخته باشند، قضای روزه‌هایی که از آنان فوت شده کافی است و واجب نیست برای هر روزی یک مد طعام فدیہ بدهند، هر چند احتیاط در جمع بین قضا و فدیہ است. ولی اگر تأخیر در قضای روزه به خاطر سهل انگاری و بدون عذر باشد، جمع بین قضا و فدیہ بر آن‌ها واجب است.

سؤال: شخصی به مدت ۱۰ سال بر اثر جهل، نماز نخوانده و روزه نگرفته است، فعلاً توبه کرده و به سوی خدا بازگشته و تصمیم به جبران آن‌ها گرفته است، ولی توانایی قضای همه روزه‌های فوت شده را ندارد و مالی هم ندارد که با آن کفاره هایش را بپردازد، آیا صحیح است که فقط به استغفار، اکتفا کند؟

پاسخ: قضای روزه‌های فوت شده در هیچ صورتی ساقط نمی‌شود، ولی نسبت به کفاره افطار عمدی روزه ماه رمضان، چنانچه قدرت بر روزه دو ماه باطعام شصت مسکین برای هر روز نداشته باشد، باید به هر تعداد فقیر که قادر است، غذا بدهد و احتیاط آن است که استغفار نیز بکند و اگر به هیچ وجه قادر به دادن غذا به فقرا نیست، کافی است که استغفار کند، یعنی با دل و زبان خود بگوید: «استغفر...» (از خداوند بخشایش می‌طلبم).

سؤال: من به علت نداشتن قدرت مالی و بدنی، نتوانستم برای انجام کفاره‌هایی که بر من واجب شده بود، روزه بگیرم یا به مسکین اطعام کنم و در نتیجه، استغفار کردم، لکن به لطف الهی اکنون توان روزه گرفتن یا اطعام کردن دارم. وظیفه‌ام چیست؟

پاسخ: در فرض مرقوم، انجام کفاره لازم نیست؛ گرچه احتیاط مستحب آن است که انجام داده شود.

سؤال: اگر شخصی بر اثر جهل به وجوب قضای روزه تا قبل از ماه رمضان سال آینده قضای روزه هایش را به تأخیر اندازد، چه حکمی دارد؟

پاسخ: فدیہ به تأخیر قضای روزه تا ماه رمضان سال بعد، بر اثر جهل به وجوب آن ساقط نمی‌شود.

سؤال: فردی که به مدت ۱۲ روز روزه نگرفته است، چه وظیفه‌ای دارد؟ آیا باید برای هر روز شصت روز روزه بگیرد؟ آیا کفاره نیز بر او واجب است؟

پاسخ: قضای آنچه از ماه رمضان از او فوت شده، بر او واجب است و اگر افطار عمدی و بدون عذر شرعی بوده است، علاوه بر قضا، کفاره هر روز هم واجب است که عبارت است از شصت روز روزه یا اطعام شصت فقیر یا دادن شصت مد طعام به شصت مسکین که سهم هر کدام یک مد است.

آداب درگ واقعی شب قدر

شرایط و آدابی به ما کمک می‌کند که به درک واقعی از شب قدر برسیم و به مهمانخانه خدا وارد شویم. باید بدانیم که شب قدر را از چه موقعی باید قدر دانست. کسانی قدر را درک می‌کنند که فضیلت شب قدر را در مراقبه‌ای پیش از ورود به آن، درک کرده باشند. مرحوم آیت‌الله میرزا جواد آقا ملکی تبریزی در «مراقبات» آورده است کسانی یک سال مراقبه می‌کنند و انتقال می‌کنند تا شب قدر برسند، مثل نماز گزاردن درک برای ورود به آن، اذان و اقامه را داریم و اهل معرفت، آن را آماده‌سازی برای تشریف به محضر الهی می‌دانند.

سر مراقبه‌های رجب و شعبان

در روایات خاص‌تر اهل بیت (ع) بر مراقبه ماه‌های رجب و شعبان، پیش از ماه مبارک رمضان، توصیه شده و رساله‌هایی برای این سه ماه نوشته شده است تا به درک کاملی از نورانیت شب قدر برسیم. برخی افراد هم از ابتدای ماه مبارک رمضان بر مراقبه تأکید می‌کنند. سیدین طاووس در «اقبال الاعمال» آورده است: «این دعاها، نمازها و اذکار که از شب اول ماه مبارک رمضان توصیه شده است، برای آمادگی درک شب قدر و بعد از قدر به منظور حفظ نورانیت شب قدر و ثبت آن در کارنامه اعمال است.»

بترین دعای شب قدر

بترین دعای شب قدر که گنتمان ایجاد می‌کند، عاقبت است. عاقبت چیست؟ اینست که از روایات و از دعا‌های صحیفه از جمله دعای بیست و پنجم برمی‌آید. عاقبت، تصمیم برای تنظیم چهار ارتباط انسان است؛ یعنی در شب قدر انسان بتواند متعهد و مصمم شود و قدرت بر این اراده را بیابد که چهار حوزه ارتباط با خدا، خود، دیگران و طبیعت را تکمیل، ترمیم و تقویت کند. اگر این چهار عرصه طبیعی شد، انسان هم به عاقبت می‌رسد. هم از نتایج آن یعنی رضایت و آرامش، بهره‌مند می‌شود.

حجت‌الاسلام والمسلمین وافی:

به تعبیر اهل عرفان، این طور نیست که اول خدا را صدا بزنی و بعد او پاسخ بگوید؛ یعنی پیش از اینکه صدایش کنی، او تورا صدا زده است

پایه اصلی شب قدر، خلوت با خود و تفکر است

اینکه بزرگان به مذاکره علمی توصیه می‌کنند، یعنی از عمل و رفتار به سمت فکر و تدبیر و توجه و تجمیع اراده‌ها برویم. این حقیقت نخست شب قدر در جمع بندی اعمال در آن است. اینکه انسان بتواند درباره شرایط، عیوب و قوت‌ها و امتیازهای خود فکر کند، عملی که مختص شب قدر است. این نکته در کتاب‌های دعا گفته نشده است، اما از دل دعاها یافت می‌شود؛ یعنی شناخت خود و شخصیت‌مان. در این خلوت، انسان متعهد می‌شود. انسان‌های زیرک، تصمیم‌های بزرگ برای خود را در لیلۃ القدر می‌گیرند که به کدام باید‌ها بپردازند و از کدام نباید‌ها دوری کنند.

جنس دیگر، رابطه‌ای است که انسان با دیگران تعریف کرده است؛ مثل حق‌الناس‌هایی که بر گردن دارد. در آثار بزرگان داریم انسان باید در لیلۃ القدر، دل خود را از کینه‌ها و بغض‌ها خالی کند و از بدگمانی‌ها بپرهیزد. در یک سال این‌ها در دل انسان انباشته شده و رنگارنگ قلب او شده است. حال اگر نوع رابطه با دیگران را تنظیم کند و آنچه به دل و جان‌ش نشسته است پاک کند، به قلب ظهور دست می‌یابد.

تقدیر مقدرات

شخصی که این مقدمات را فراهم کند، به آن تقدیر برتر می‌رسد؛ یعنی به قدری این عاقبت و تقدیر به هم نزدیک و باهم پیوسته است که دیگر نیازی به طی مقدمات نیست؛ انسان اهل حمد و شکر و مراقبه، جایگاه خود را پیدا کرده است. نه اینکه تازه بخواهد به آن جایگاه برسد؛ چنان‌که در تعبیر صحیفه سجاده آمده است اگر انسان اهل این جنس از مراقبه نبود، از حد انسانیت سقوط می‌کرد.

اگر اهل مراقبه، شکر و آماده‌سازی برای درک این مقدمات باشیم، به برترین تقدیرها می‌رسیم. به عبارت دیگر، در دین ما و در نگاه مهمانی خدا، تکلیف که انجام شود، انسان به جایگاه واقعی خود دست یافته است و دیگر حق و تکلیف دو تا نیست. تکلیف را انجام می‌دهی چون سزاوار انجام آن هستی و باید اهل دل سپردن به خدا باشی. امام سجاده (ع) در دعای اول صحیفه سجاده، در دو جا شکر می‌کنند و می‌فرمایند: «شکر، خدا را که دست ما را گرفت و به سمت بازگشت و توبه هدایت کرد»، باب توبه که باز شود، انسان جای خود را یافته است و نیز می‌فرماید: «شکر، خدایی را که وقتی راه افتادیم برای حرکت، در غیر از خود را به روی ما بیست.»

انسانی که در ماه رمضان به در خانه خدا می‌رود، درهای غیرخدا به روی او بسته می‌شود و کاملاً به نگاه توحیدی می‌رسد. جنس این مراقبه و مقدمات آن چنان است که در حین عمل به جایگاهی که باید، می‌رسیم. به تعبیر اهل عرفان، این طور نیست که خدا را صدا بزنی و بعد او پاسخ بگوید؛ یعنی پیش از اینکه صدایش کنی، او تورا صدا زده است. اگر همین نکته را در ماه مبارک رمضان و لیلۃ القدر متوجه باشیم، برای اجابت کافی است و به ما قابلیت درک شب قدر و اوج گرفتن را می‌دهد. توجه به این نکته، برای انسان عزت و شکوه و هم روحیه شکرگزاری و هم جنسی از توجه به تقصیرات و خضوع و خشوع مقابل این الطاف الهی را به ارمان می‌آورد.

آن‌ها که به درک شب قدر می‌رسند

رابطه پایانی که در شب قدر باید به تنظیم و اصلاح آن فکر کنیم، نوع ارتباطمان با خداست. اوج شب قدر و رسیدن به عاقبت، تعهد در برابر دو موضوع است؛ ارتباطی که او با شما سخن بگوید (قرآن) و ارتباطی که شما با او خلوت کنید (نماز). فردی که بتواند در شب قدر نسبت و تکلیف خود را با نماز و قرآن تعیین کند، به جنسی از درک شب قدر می‌رسد و به جنسی از سلامت معنوی و مراقبه دست می‌یابد.

شب قدر و امام زمان (عج)

سوره قدر، اوج جریان مهدویت و شب قدر است. بر اساس روایاتی که تبیین و تشریح آیات را برعهده دارند به ویژه حدیث ثقلین، قرآن کریم و عزت جادایی ناپذیرند. این هم در ظاهر ماجراست، هم در هدایت خلق و هم در حجج باطنی و هم اسرار کار. اگر سوره قدر را درکنار روایات اهل بیت (ع) بگذاریم که این دوازدهم جلدانی شوند، پس باید در قرآنی که در لیلۃ القدر نازل می‌شود، به وجود نازنین امام حی و حاضر هم استناد کرد؛ چون از قرآن جدا نمی‌شوند. علاوه بر این، در تفسیر و تأویل قرآن آمده است که ملائکه در شب قدر بر وجود مقدس امام عصر (عج) نازل می‌شوند و مقدرات را عرضه می‌کنند و آنجا همه امور انسان و خلقت تدبیر، منظم و مقدر می‌شود. از این رو اگر فردی بخواهد به روح و باطن شب قدر نزدیک شود، راهش این است که به وجود نازنین امام عصر (عج) توجه کند. این موضوع نیز دلیل خاص خود را دارد؛ از جمله دعا‌های سفارش شده برای شب‌های قدر به ویژه شب بیست و سوم است که می‌دانیم شأن اصلی دعای سلامتی امام عصر (عج)، مربوط به همین شب بیست و سوم ماه رمضان است.

با این دعاها دعای حضرت حجت (عج) هم شامل حال ما می‌شود. بزرگان، نعمت‌ها را صرفاً ظاهری نمی‌دانند و ذیل نعمت‌های باطنی که فردای قیامت از آن‌ها سؤال می‌شود، امامت و ولایت و توجه به حضرت ولیعصر (عج) را نیز بیان می‌کنند. پس اگر شب قدر و ماه رمضان، ماه نزول برکات است، اصل سیر آن، قدرشناسی از وجود نازنین امام زمان (عج) است که همه اعم از دوست و دشمن، سر سفره توجهات و عنایات ایشان نشسته‌اند.